

подъ иго, не би могъл да се издигне на едно високо културно ниво, да добие солидно самообразование. Така той пакъ стига до своето крайно схващане, прокарано навсѣкжде въ „Свобода“ и „Независимост“, че безъ свобода нѣма образование, нѣма просвѣта, нѣма напредѣкъ.

Каравеловъ не е сухъ теоретикъ. Притежавашъ широка култура и солидни познания изъ всички почти области, той помѣсти въ „Свобода“ и „Независимост“ редица научни студии и статии, критики, литературни творби, на хубавъ живъ, говоримъ езикъ, съ поучителни цели, съ една речъ приложи на практика своитѣ теоретически сѣждения. Въ двата му вестника сѣ обнародвани нѣкои отъ най-хубавитѣ му повести и разкази („Българе отъ старо време“, „Богатия сиромасъ“, „Неда“, „Тука му е краятъ“, „Отмѣщение“ и др.), отъ които лѣха чистъ, просвѣтенъ национализъмъ, както и стихотворения, изразяващи революционния духъ и борческата натура на автора. Обнародвани сѣ и интересни дописки отъ Турция, които сѣ огледало за настроението, духа и желанията на българския народъ.

Повечето статии, макаръ и съ разнообразно съдържание, сѣ писани лично отъ Каравелова, сѣщо и голѣма частъ отъ допискитѣ, материалитѣ за които черпѣлъ отъ писма или отъ разкази на търговци и революционери, обикалящи страната. Каравеловъ преработвалъ, дори преписвалъ всѣки чуждъ ръкописъ. Тази огромна работа е допринасяла за създаването на единство въ езика и стила на вестникитѣ му.

„Свобода“ и „Независимост“ иматъ, както видѣхме, много разнообразно съдържание, което е доставяло здрава духовна храна на младата интелигенция. Тѣ сѣ били изразители на мнението, идеитѣ, на Българския революционенъ комитетъ, главенъ ръководителъ, душа на който е билъ Л. Каравеловъ. Тѣхнитѣ пламенни статии, дописки, разкази, пропити съ революционенъ духъ, надѣхали съ либералнитѣ социалистически идеи отъ 60-тѣ години, но сѣщевременно лѣхащи чистъ национализъмъ, — сѣ поддържали духа на угнетения български народъ бодъръ, подготвяли го за бъдещитѣ борби, култивирали у него съзнанието за самочувство и способностъ самъ да се освободи. Отъ революционнитѣ емигрантски вестници, тѣ иматъ най-голѣма заслуга за революционизирането на българския народъ, защото сѣ прониквали и въ най-отдалеченитѣ кѣтове на българската земя, благодарение агентитѣ на революционната организация.¹⁾ Населението ги е четѣло съ удоволствие и любовъ.

¹⁾ Споредъ Клиначаровъ (Люб. Каравеловъ, стр. 105), на заседанията на революционната организация въ Букурещъ (29 априлъ — 4 май 1872) станало дума за разпространяване на комитетската литература, главно на „Свобода“. Василъ Левски се заелъ съ пласирането на вестника въ България.